

Artikel van dramaturge: Isis Germano (het werk van Het Geluid Maastricht als post dramatisch theater) voorstelling: Life's too Good to be True van 'Het Geluid Maastricht, gezien op 10 september 2010 in het Fringe Festival.

Life is Too Good to be True

"Wholeness, illusion and world representation are inherent in the model 'drama'; conversely, through it's very form, dramatic theatre proclaims wholeness as the *model* of the real." (Lehmann 2006, blz. 22, italics in the original).

Wij ervaren onze wereld niet meer als een overzichtelijk geheel, en dramatisch theater volstaat in de chaotische hedendaagse ervaring als vorm niet meer als middel tot reflectie op onze ervaringen. Hans Ties Lehmann beschrijft in *Postdramatic Theatre* de manieren waarop theater zich losmaakt van het logocentrische kader van drama, en benadrukt daarbij dat postdramatisch theater niet los staat van drama: "The prefix 'post' indicates that a culture or artistic practice has stepped out of the previously unquestioned horizon of modernity but still exist with some reference to it. This may be a relation of negation, declaration of war, liberation, or perhaps only a deviation and playfull exploration of what is possible beyond this horizon." (Lehmann 2006, blz. 27). De voorstelling "Life is too good to be true" van Het Geluid Maastricht heeft eerder een speelse relatie met drama en moderniteit dan dat het de oorlog verklaart aan dramatisch theater.

A Scenic Essay

Acteur Gable Roelofsen speelt achtereenvolgens een monoloog van Stephen Glass - de journalist die in het nieuws kwam omdat hij een bliksemcarrière had gemaakt op basis van verzonden verhalen -, een speech van sociologe Barbara Ehrenreich over de doorgeslagen eis van onze cultuur om positief te denken en een droomversijning van Lady Gaga. Ze worden naast elkaar gelegd als argumenten in een essay en de voorstelling leest zo als een theatraal cultuurfilosofisch artikel. Hans Ties Lehmann beschrijft hoe postdramatische voorstellingen een openbare reflectie op specifieke thema's geven en daarin theoretische teksten uit hun context halen om ze op toneel te zetten: 'theatrical or scenic essays'. Door deze strategie, nog versterkt door het feit dat het in dit geval gaat om een monoloog i.p.v. een voorstelling waarin meerdere acteurs ook met elkaar in debat gaan tijdens de voorstelling, verschuift de nadruk hier van de 'intra-scenic axis' naar de 'theatron axis' : de relatie tussen de voorstelling en het publiek wordt belangrijker dan relaties binnen de voorstelling.

Is Dit Echt?

Het publiek komt binnen in een expositieruimte. In een grote kring stoelen zit een acteur in een keurig overhemd op ons te wachten. Hij vertelt ons de achterkant van het waargebeurde verhaal van journalist Stephen Glass dat we kennen uit het nieuws: dat wat niet in de krant stond. Dat we in dezelfde ruimte zitten als de acteur, onder dezelfde belichting, en dat hij geloofwaardig en ingetogen de rol van Stephen Glass speelt suggereert echtheid en intimiteit. Bovendien is zijn monoloog een bekentenis: de format voor authenticiteit die we door en door kennen van televisie. De monoloog lijkt naturalistisch door de details waarin Stephen Glass vertelt over zijn leven als beroemde leugenaar, maar is tegelijk doorspekt van statistieken en ideeën over liegen. Is dit een representatie van een personage, of een presentatie van een stuk theorie, of allebei? Postdramatisch theater is "(...) more presence than representation, more shared than communicated experience, more process than product, more manifestation than signification, more energetic impulse than information." (Lehmann 2006, blz. 85). En terwijl deze monoloog speelt met het "net echt" van drama, blijft volgens mij hier toch 'presence' belangrijker dan de representatie van het personage: de acteur is fysiek erg dichtbij en we zien hem toneelspelen.

Theater kan op een bijzondere manier reageren op het naturalisme in film en televisie door middel van hypernaturalisme: "What becomes crucial for the theatre is (...) that it does not represent/reproduce but signifies." (Lehmann 2006, blz. 116). Hypernaturalistisch theater problematiseert het echtheidsgehalte van naturalisme door plotselinge overgangen te maken van alledaagsheid en realisme naar het absurde. Mocht een enkeling toch ondergedompeld zijn geraakt in de illusie van een echt en `onmiddellijk` gesprek met Stephen Glass, dan wordt die na deze monoloog zeker uit haar droom geholpen op het moment dat Gable Roelofsen zijn pak uittrekt en in zijn onderbroek met een prachtig roze lint begint te dansen. Zoals in het programmaboekje staat: Het Geluid Maastricht gaat aan de haal met de waarheid.

Het Televisie Tijdperk

We zien in de expositieruimte geen videoprojecties, geen televisietoestel, niet eens theaterlicht. De grote roze pruik en de glitterende hoge hakken die Roelofsen aanheeft als hij Barbara Ehrenreich speelt en de megafoon die hij gebruikt in plaats van een microfoon zeggen duidelijk: dit is theater en het is live. Tegelijk verwijst de voorstelling naar media: de monoloog van Stephen Glass is een bekentenis zoals we die op televisie zien, de speech van Ehrenreich staat op youtube, de tekst van Lady Gaga lijkt recht uit een tv interview te komen en de niet-hiërarchische manier waarop deze elementen worden verbonden doet me denken aan de manier waarop hyperlinking op internet verschillende teksten met elkaar verbindt.

"De gedachte dat we onszelf zouden kunnen zijn is een heel naïeve gedachte, elke situatie heeft net als elk tv-programma zijn eigen format.", zegt Roelofsen als Stephen Glass. De tekst is

doorspekt van woorden die verraden hoe media ons idee over de waarheid beïnvloeden.

In de speech van Barbara Ehrenreich die Roelofsen daarna speelt analyseert zij genadeloos hoe de eis van positief denken ons dwingt tot zelfbedrog door te beschrijven hoe - toen ze werd geconfronteerd met borstkanker - van haar werd verwacht dat ze haar kanker zou omarmen als een geschenk. Na de monoloog lijkt deze speech te zeggen dat de ultieme consequentie van de dwang om positief te denken is dat onze generatie verstrikt raakt in leugens omdat de werkelijkheid moet worden aangepast aan wat de werkelijkheid van televisie van ons vraagt. Stephen Glass dacht in ieder geval heel positief over zijn carrière: "Ik ga schrijven als een rockster. Ik word wereldberoemd. My dreams will come true."

In het derde deel van de voorstelling droomt Stephen Glass dat Lady Gaga een bioscoopzaal wordt ingereden in een ziekenhuisbed. Ze staat op, trekt het infuus uit haar arm en springt het filmscherm in. Ze nodigt Stephen uit: "I want you up here on the big screen. Come join me and my remarkable story.". Haar bekentenis dat ook zij vroeger een lelijk eendje was moet ons hoop geven: 'with a little imagination miracles can happen. What's ugly can be beautiful'. En wat in het begin nog een verleiding is om in het scherm te springen en met slechts een beetje verbeelding net zo mooi te worden als Lady Gaga wordt een dwingende eis als Gable Roelofsen - die Stephen Glass speelt die zijn droom over Lady Gaga navertelt - hondengeluiden begint te maken en Lady Gaga laat roepen "Be quick Steve, Take that jump, Do it, The dogs are gonna get you, you will be torn apart by the dogs!"

De simpele stap van positief denken zó het ziekenhuisbed uit en 'into the big screen' is niet weggelegd voor echte vrouwen met kanker, dat is alleen voor rockstars als Lady Gaga. Het geluid Maastricht ontmaskert speels en trefzeker hoe de verleiding 'to jump into the big screen, with a little imagination' ook een dwingende eis is van de gemediatiseerde samenleving, en tot hoeveel zelfbedrog dat leidt. Stephen Glass heeft geprobeerd een rockster te zijn. Nu woont hij weer bij zijn ouders en hij werkt in de plaatselijke videotheek.

Tegelijk plaatst Het Geluid Maastricht de echtheid van de theatrale situatie in contrast met de geconstrueerde echtheid van de conventies van televisie en film, en houdt zo een subtiel betoog voor theater als een middel om de werking van massamedia te bekijken en ontmaskeren. Terwijl Stephen Glass - de beroemde leugenaar - integer en realistisch wordt gespeeld, wordt voor de rol van Barbara Ehrenreich elke poging om een geloofwaardige illusie neer te zetten losgelaten. Roelofsen staat met zijn slanke mannenlijf voor ons op torenhoge hakken en een hilarisch roze pruik. Saillant detail: op die zwarte hakken schoenen zien we glitterende roze doodshoofden. Hij speelt Ehrenreich met dezelfde woedende overtuiging die uit de speech zelf spreekt, maar met het

ironische plezier van een man de op hakken die doet alsof hij een mevrouw is. En dwars door alle openlijke theatraliteit heen wordt de oprechtheid en de authenticiteit van Ehrenreich's speech voelbaar. We geloven geen moment dat Ehrenreich er ongeveer zó uitziet, maar we lijken echt contact te krijgen met wat die vrouw heeft willen zeggen. De speech is ontwapenend en hilarisch door de ironie van al die theatrale middelen en pijnlijk confronterend en ontroerend door het pleidooi voor meer oprechtheid en compassie.

Making Sense

Wat me verbaast als ik deze voorstelling langs het boek van Lehmann leg, is dat hij als geheel zo begrijpelijk is. Ik associeer postdramatisch theater met termen als 'fragmentation', 'dehierarchisation', 'simultaneity', 'density of signs', 'non-sense', en met het omverwerpen van de logocentrische eis van drama. Lehmann noemt postdramatisch theater de "theatrical realisation of freedom - freedom from subjection to hierarchies, freedom from the demand for coherency." (Lehmann 2006, blz. 82). Stephen Glass legt uit dat de betrouwbaarheid van woorden wordt gecorrumpeerd door media: "(...) dat hele mechanisme tot een rond kloppend verhaal krijgen dat is dus de boel plat slaan en als er al een uitleg bestond dan wordt dat ook smerig om uit te spreken dan schiet de taal tekort of de taal is opgebruikt. Voelt het smerig omdat het woorden zijn die je overal hoort en lees en die iedereen die bij Oprah Winfrey op de bank zit bezigt.". Maar de voorstelling is opvallend coherent, en uit het gebruik van theoretische teksten spreekt een vertrouwen in taal en betekenis.

Deze voorstelling is postdramatisch, maar heeft andere relatie met drama dan rebellie of oorlog. Het is een vriendelijkere relatie, waarin speels en kritisch onderzoekend wordt gekeken naar wat drama betekent, op toneel of op televisie. En daarin is weer ruimte voor coherentie. Of zoals ze zelf zeggen in het programmaboekje: *"Dwars door de constante toevoer van beelden, geluiden en impulsen. Dwars door de vaak platte waan van de dag heen op zoek naar wezenlijke reflectie. Dwars door alle ruis op zoek naar een betekenisvol geluid."* Betekenis mag weer.

BRONNEN:

Lehmann, Hans Ties 2006: *Postdramatic Theater* (Oxon: Routledge)

Met dank aan Het Geluid Maastricht voor het beschikbaar maken van de afbeeldingen en teksten van de voorstelling.